

7

Herdenking aanslag Berlijn

Aan de orde is **de herdenking naar aanleiding van de aanslag in Berlijn**.

De voorzitter:

Ik wil de ambassadeur van Duitsland, de heer Dirk Brengelmann, en de minister-president, Mark Rutte, van harte welkom heten. Ik verzoek iedereen in de zaal en op de publieke tribune te gaan staan, voor zover dat mogelijk is.

Op maandag 19 december rond 20.00 uur 's avonds raasde een vrachtwagen langs de Gedächtniskirche, een bijzondere kerk die ons juist herinnert aan wat haat en geweld kunnen doen. De vrachtwagen reed met hoge snelheid in op een van de populairste kerstmarkten in Berlijn. Zulke markten zijn sfeervolle plekken met kraampjes met vaak een beetje kitscherige souvenirs en lichtjes in de bomen, waar ouderen, jongeren en families elkaar ontmoeten met Glühwein rond vuurtjes in de donkere dagen voor de kerst.

Maar de ongedwongen gezelligheid die in Berlijn en ik denk op iedere kerstmarkt heerste, is weggeslagen. Twaalf mensen kwamen om het leven. Bijna 50 anderen raakten gewond. Verbijstering, boosheid en angst; dat zijn de primaire emoties die loskomen bij zo'n laffe, gruwelijke aanslag. Het had iedereen kunnen zijn. Het had overal kunnen gebeuren. Die gedachte brengt het heel dichtbij.

Het lijkt wel alsof het geweld samenkomt zo aan het einde van het jaar. Begin december ontplofte een bom bij een voetbalstadion in Istanbul. Later deze maand was er een autobom in Kayseri. Aleppo werd verwoest. De Russische ambassadeur in Turkije, Andrej Karlov, werd vermoord. Het is nog vier dagen tot kerst, een feest dat gaat over warmte, licht, hoop en saamhorigheid. Maar overal in de wereld is het onrustig en gebeuren er dingen die haaks staan op die kerstgedachte.

Onze gedachten gaan uit naar de slachtoffers en nabestaanden in Berlijn en naar alle mensen die als gevolg van terreur en geweld dierbaren moesten missen. Wij rouwen met hen om geliefden die niet meer thuishoeren en levens die nooit meer hetzelfde zullen zijn. En ja, de aanslagen maken ons boos en bang, maar tegelijkertijd ook daadkrachtig om nogmaals luid en duidelijk het signaal af te geven dat wij ons niet laten leiden door geweld en angst. Het is laf en het zal nooit in de plaats komen van de waarden die horen bij onze democratische rechtsstaat.

Dan geef ik nu het woord aan de minister-president.

Minister Rutte:

Voorzitter. Nederland rouwt met zijn burens, opnieuw. Dit keer gebeurde het op de Breitscheidplatz in Berlijn. Opnieuw een afschuwelijke aanslag. Opnieuw onschuldige doden en gewonden. Opnieuw families die plotseling een geliefde moeten missen. Het is wrang dat het op de vooravond van kerstmis, het feest van licht en vrede, ineens donker en angstig werd, met één harde klap die nog lang zal nadreunen.

Wat nu overheerst, is verbijstering, verslagenheid en woede, en niet alleen in Duitsland. Want die emotie delen wij in ons land, net zoals wij delen in het immense verdriet dat zo velen van onze oosterburen op maandag jongstleden heeft getroffen. Ik heb die boodschap ook overgebracht aan bondskanselier Merkel. Bij alle onzekerheid die er nog is over de precieze achtergrond van deze aanslag, is één ding volstrekt helder: wij moeten in ons deel van de wereld alles blijven doen wat in onze macht ligt om de veiligheid van mensen te waarborgen en onze vrijheid te bewaken. Wij moeten ervoor zorgen dat niet de haat overwint, maar de menselijkheid.

Ik werd getroffen door de reactie van een oudere Duitse mevrouw die op de rampplek zei niet bang te zijn. Zij zei letterlijk: "Ik laat me hier niet door afschrikken, anders winnen ze en dat mag niet". Zij citeerde daarbij de volgende regel van de politieke dichter, zanger en ereburger van de stad Berlijn, Wolf Biermann: "Du, lass dich nicht verhärten in dieser harten Zeit". Die gedachte onderstreept ik. Gebeurtenissen als deze schreeuwen om gezamenlijkheid in plaats van verdeeldheid.

Mevrouw de voorzitter. Onze gedachten gaan uit naar de slachtoffers en hun nabestaanden. Voor veel families zal deze kerst een zeer verdrietige kerst zijn. Wij wensen alle mensen die door deze aanslag zijn getroffen, veel kracht en sterkte toe. Het is goed dat wij uit dit huis tegen hen zeggen: Nederland staat naast u, Nederland rouwt met u mee.

De voorzitter:

Ik verzoek allen een moment van stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt van 12.54 uur tot 12.59 uur geschorst.

Voorzitter: Elias